

După acad. Al. Rosetti influența labialei precedente¹ asupra lui *ea* nu poate fi justificată foneticeste. La întrebarea sa de ce nu s-a manifestat această influență în *clipeală*, *pribeag*, *scrobeală*² se poate răspunde că în Moldova sint întrebuințate tocmai formele prezentînd acțiunea labialei asupra lui *ea* (mai just: durificarea labialei): *clipală*, *pribag*, *scrobală*³. Pe de altă parte, dacă admitem influența vocalei *ă* asupra lui *ea* din silaba precedentă, atunci trebuie să ne punem întrebarea de ce în foarte numeroasele forme de felul lui *cerneală*, *sineală*, *socoteală* etc. etc. nu constatăm în nici un grai «monoftongarea» lui *ea*. În schimb în *Balotă*, *pag*, *pribag*, *sfat*, *vac* etc. trecerea lui *ea* la *a* nu poate fi explicată decît ca o durificare a labialei moi (diezate), care, în dacoromînă, are tendința de a-și pierde caracterul moale. Acad. Al. Rosetti mai pune întrebarea (*l.c.*) cum se explică — dacă admitem influența labialei — monoftongarea lui *ea* cînd nu e precedat de o oclisivă labială ca, de exemplu, în *dacă* < *deacă*. Răspunsul e simplu: tot prin durificarea consoanelor moi (diezate) care se prezintă ca o tendință generală a limbii romîne. Forme ca *țară*, *țavă*, *sară*, *zamă*, *crapă*, *d-aici*, *p-acolo*, *pășa*, *coja*, *Snagov*, *starpă* etc. în loc de *țeară* (*ț'ară*), *țeavă* (*ț'avă*), *seară* (*s'ară*), *zeamă*, *creapă*, *de-aici*, *pe-acolo*, *pășea*, *cojea*, *Sneagov*⁴, *stearpă* prezintă aceeași depalatizare (durificare) a consoanei moi ca formele în care *ea* a fost precedată de labiale.

Acțiunea aceasta a consoanelor dure asupra lui *ea* și asupra vocalelor *e*, *i* a intuit-o just încă acum o sută de ani Cipariu: după consoane «aspre» o vocală «moale» ca *e* sau *i* se schimbă în *ă*, respectiv *î*, iar *ea* devine *a*.

Tratamentul lui *ě* în elementele slave (slave daco-moesice) ale limbii romîne trebuie formulat în felul următor: sub accent, neurmă de o consoană sau o silabă cu timbru palatal, *ě* este redat în limba romînă prin *'a*, adică un *a* precedat de consoană moale (diezată), care în multe cazuri pierde, mai ales în graiurile regionale, acest caracter. Au tendința de durificare îndeosebi africată *ț'* și fricativele *s'*, *z'*, *ș'*, *j'* și labialele *p'*, *b'*, *m'*, *f'*, *v'*⁵.

«МОНОФТОНГИЗАЦИЯ» ЕА > А ПОСЛЕ ГУБНЫХ СОГЛАСНЫХ В СЛАВЯНСКИХ ЭЛЕМЕНТАХ ДАКО-РУМЫНСКОГО ЯЗЫКА

(Резюме)

«Монофтонгизация» *ea* (> *a*) из *ě* (к) в словах восточно-южнославянского (дако-мизийского славянского или болгарского) происхождения (как, например, в *nevastă*, *țavă* и др. < сл. *nevěsta*, *cěvъ*) не является результатом действия *a*, *ă* (ѧ) из следующего слога на *ea*, а тенденции к отвердению мягких губных согласных и мягкого *ț* (с). (Подобная тенденция существует

¹ ACAD. AL. ROSETTI pretinde (*Ist. l. rom.*, III, ed. IV, p. 91) că O. Densusianu susținea condiționarea schimbării *ea* > *a* de o oclisivă labială. Densusianu n-a susținut niciodată așa ceva. Toate consoanele labiale — oclusive, nazale și fricative — au determinat «monoftongarea» lui *ea*.

² *Ibid.*, p. 92.

³ Vezi, mai sus, p. 101, notele 3, 9, 10.

⁴ În documente acest hidronim apare sub forma Гукросъ (1408 — 1418) (vezi «Romanoslavica», I., p. 26).

⁵ Pentru alte consoane decît labialele putem da exemple ca *țavă*, *amețală*, *argăsală*, *spuzală*, *ieșan*, *clujan*, *amărală*, forme întrebuințate mai ales în jumătatea nordică a țării.